

Farklı Tutumlara Sahip Öğretmenlerle Öğrencilerinin Öğrenme ve Ders Çalışma Stratejilerinin Karşılaştırılması

Cemal BIYIKLI¹

Gönderim Tarihi: 31.12.2020

Kabul Tarihi: 18.04.2021

Yayın Tarihi: 19.04.2021

Öz: Bu araştırmanın amacı, farklı tutumlara (olumlu-olumsuz) eğilimi olan öğretmenlerle, sınıflarındaki öğrencilerin öğrenme ve ders çalışma stratejilerini karşılaştırmaktır. Araştırma, Ankara ve İzmir il merkezlerinde yer alan birer özel okulda 2016-2019 yılları arasında yapılmıştır. Araştırmada tarama yöntemi kullanılmıştır. Çalışılacak örneklem ise kolay örneklem alma yoluyla belirlenmiştir. Araştırmaya 434 dördüncü sınıf öğrencisi ve 18 dördüncü sınıf öğretmeni katılmıştır. Araştırmanın verileri Aydın (1993) tarafından Türkçeye uyarlanan Minnesota Öğretmen Tutum Envanteri ile Şen (2006)'in geliştirdiği Öğrenme ve Ders Çalışma Stratejilerini Belirleme Envanteri ile elde edilmiştir. Araştırmanın verilerinin analizinde Mann-Whitney U testi, iki yönlü varyans (ANOVA) analizi ve Post-Hoc testi teknikleri kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmenlik tutum ölçeği puanlarında kadınlar lehine anlamlı bir farklılık olduğu, olumlu tutuma sahip öğretmenlerin sınıfındaki öğrencilerin puanlarının, ölçeğin hem genel hem de anlama alt boyutunda olumsuz tutuma sahip öğretmenlerin sınıfındaki öğrencilerden anlamlı bir şekilde farklı olduğu, olumlu tutuma sahip öğretmenlerin sınıfındaki kız öğrencilerin puanlarının lehine anlamlı fark olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öğretmenlik Tutumu, Ders Çalışma Ve Öğrenme Stratejileri, Tutum, Öğretmenlik Mesleği

Comparison of Learning and Course Study Strategies of Teachers with Different Attitudes and Their Students

Abstract: The aim of this study is to compare the learning and studying strategies of students with their teachers who have different tendencies of attitudes (positive-negative). The research was conducted between 2016-2019 in one of the private schools both in Ankara and Izmir provincial centers. Survey method was used in the research. The sample to be studied was determined by easy sampling. 434 fourth grade students and 18 fourth grade teachers participated in the study. The data of the research was obtained with the Minnesota Teacher Attitude Inventory adapted to Turkish by Aydın (1993) and the Learning and Studying Strategies Inventory developed by Şen (2006). Mann-Whitney U test, two-way analysis of variance (ANOVA) and Post-Hoc test techniques were used in the analysis of the data of the research. As a result of the study, there was a significant difference in favor of women in the scores of the teaching attitude scale, the scores of students in the classroom of teachers with positive attitude were significantly different from the students in the class of teachers who had a negative attitude in both the general and the comprehension sub-dimensions of the scale, in favor of the scores of female students in the classroom of teachers with positive attitudes, it was found to be a significant difference.

Keywords: Teaching Attitude, Studying And Learning Strategies, Attitude, Teaching Profession

GİRİŞ

İçinde bulunduğumuz çağda teknoloji çok hızlı bir şekilde değişip yenilenmektedir. Bu değişim bilginin işlenmesinin ön planda olduğu alanlarda kendini oldukça güçlü bir şekilde hissettirmiştir. Bilginin yoğunlukla işlendiği alanlardan biri olan eğitim dünyasında da bu gelişimler bazı ihtiyaçları gündeme getirmiştir. Günümüzde öğrenme-öğretme süreçlerinde ezberlenmiş ya da geçici hafızaya yerleştirilmiş bilginin ön planda olmadığı, öğrencilere bilgi kaynaklarına ulaşmayı öğreten, bilginin kalıcı hafızaya yerleşmesini sağlayan sistemlere, kısacası öğrenmenin öğretilmesine ihtiyaç duyulmaktadır (Çerçi, 2005). Öğrenmeyi öğrenme, bireylerin edindikleri ya da kendilerinde var olan bilgilerle, karşılaştıkları yeni durumlara ya da problemler için gerekli bilgileri üretebilmesidir. Öğrenmeyi öğrenme, herhangi bilgi ya da yöntemden bağımsızdır.

¹ Ankara Özel Tevfik Fikret Lisesi, Ankara, Türkiye, cemal.biyikli1972@gmail.com

Orcid: 0000-0002-8060-8977

Öğrenmeyi öğrenme, bireylerdeki düşünsel kapasiteyle ilgilidir. Bireylerdeki düşünme kapasitesinin gelişmesi zekânın da kullanılmasına neden olur (Özden, 2013). Dolayısıyla zekânın kullanımı bilginin de özümsemesine yol açabilir.

Öğrenenler girdikleri sistemlerde öğrenmeyi öğrenebilmişler ise bilgiyi anlamış, yorumlamış ve özümsemişlerdir. Bilginin anlamlandırıldığı, yorumlandırıldığı ve özümsemiştiği süreçler öğrenme stratejileriyle de çok ilgilidir (Akın Demircan, Çıray ve Sönmez, 2013). Woolfolk (2001) öğrenme stratejilerini öğrenme amaçlarına ulaşmak için yapılan genel bir plan olarak tanımlamıştır. Tay (2005) bireylerin öğrenme işini kendi kendilerine yapabilmesi ve bilgiyi işleme kuramının ürünü olarak tanımlamıştır. Şen (2006)'e göre ise bireylerin hafızasını geliştirmek, bir konu ile ilgili bilgi ve düşünme güçlerini arttırmak için yapılan aktivitelerdir. Bir başka tanımda da bireylerin daha kolay ve etkili öğrenmelerini sağlayan teknikler, öğrenme stratejileri olarak ifade edilmiştir (Karakış ve Çelenk, 2007). Tanımlardan öğrenme stratejilerini uygulayacak olanların öğrenenler olduğu, sorumluluğun onlara ait olduğu anlaşılabilir. Öğrenenin öğrenme-öğretme süreçlerinde üstlendiği sorumluluğu ya da ona verilen görevi yerine getirirken öğrenme stratejisi kullanıp kullanmayacağına, öğrenme stratejilerinden hangisini ya da hangilerini kullanacağına karar vermesi, seçtiği stratejiyi etkili bir şekilde kullanması ve kullanılan stratejinin etkisinin değerlendirilmesi çok sayıda faktöre bağlıdır (Deryakulu, 2004). Örneğin öğrenme stratejileri ders çalışmak için kullanılacaksa, o dersin öğretmeninin ya da çalışılacak dersin materyalinin öğrenciyi yönlendirme gücü, öğrencinin o dersle ilgili ön bilgi düzeyi, öğrenme stratejilerini bilip bilmediği gibi faktörler öğrenme stratejilerinin kullanımını etkileyeceği söylenebilir. Öğrenme stratejilerinin ders çalışmak amacıyla kullanılması, öğrenenlerin kendilerine, okula ve öğretmenlerine yönelik algısından etkilenir. Öğrenme süreçlerindeki bu üç unsura ait öğrenci algısı olumlu ise öğrencilerin ders çalışmaya ait duyguları olumlu olacağından, öğrenciler öğrenme stratejilerini ders çalışırken daha etkili kullanabilir. Ders çalışma sürecinde etkisi olduğu düşünülen öğretmenin, öğrencilerin ders çalışma stratejilerini kullanmasında çok önemli etkisi vardır (Yılmaz, 2013). Ayrıca bu sürecin verimli geçmesini sağlayan öğretmen özellikleri, sayıca çok olabilir. Bu özelliklerin içinden aklımıza ilk olarak öğretmenlerin öğrenme-öğretme sürecinde sergiledikleri tutumları gelebilir.

Allport'a göre tutum, bireylerin varlıklara göstereceği tepkiler ve durumlar üzerinde etkileyici bir güç oluşturan, denenen bilgilerle organize olan, akılcı ve sinirsel davranışta bulunmaya hazır olma halidir (Allport, 1935). Krech & Crutchfield (1980)'e göre ise tutum bireyin kendi yaşamındaki bir olaya karşı algısal, duygusal, güdüsel ve zihinsel süreçlerinin kalıcı ve sürekli örgütlenmesidir. Tutum, hoşlanma ve hoşlanmamalar; nesnelere, insanlara ya da durumlara ya da dünyanın başka herhangi bir özelliğine, bu arada soyut düşüncelere ve sosyal politikalara yönelik leyhte ve aleyhte değerlendirmeler ve tepkilerdir (Atkinson, Atkinson, Smith, Bem & Nolen-Hoeksema, 1999). Tanımlardan tutumun bireylerin yaşadıkları dünyayı algılamak için bazı ölçütler geliştirmelerine olanak sağlayan bir işlevinin de olduğu sonucuna ulaşılabilir (İsen ve Batmaz, 2006). Bu işlevin yerine getirebilmesi için öğretmenin öğrencilere ve sınıf iklimine göstereceği tutumun olumlu olması çok önemlidir. Öğretmen öğrenme ve ders çalışma stratejilerinin uygulanabilmesi için sergilediği olumlu tutumla öğrencilere gerekli öğrenme ortamını hazırlayabilir (Şen, 2006).

Öğrenme ortamlarından elde edilen bilgilerin beceri haline getirilmesi son derece önemlidir. Bir bilginin beceri haline dönüşmesi için kişilerin o bilgiyi kendi yaşamlarında kullanabilmesi gerekir. İnsanlar, edindikleri bilgiyi günlük yaşama transfer edilebilmeyi bir başkasından öğrenmezler. İnsanların bunu kendilerinin öğrenmesi gerekir. Buradan hareketle öğrenme ve ders çalışma stratejilerinin beceri haline getirilmesinde öğretmenin en önemli görevi, öğrencilere uygun

ortamları hazırlaması olmalıdır (Özden, 2013). Öğrencilerin öğrenme ve ders çalışma stratejilerini kullanabilme becerisinin öğretmenin sergilediği tutumdan etkilendiğine dikkat çeken araştırmalara alanyazında rastlanılmıştır. Yılmaz (2013) yaptığı araştırmada tutumları farklı olan öğretmenleri, öğrencilerin öğrenme ve ders çalışma stratejileri açısından karşılaştırmıştır. Şen (2006) ise yaptığı araştırmada öğretmen adaylarının tutumları ile öğrenme ve ders çalışma stratejileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu iki araştırma dışında alanyazında ulaşılabilen bu anlamdaki çalışmalar incelendiğinde, ders çalışma ve öğrenme stratejileri ile öğretmenlerin tutumlarının genellikle ayrı ayrı ele alındığı görülmüştür. Bu açıdan bakıldığında öğretmen tutumlarının farklılaşmasının öğrencilerin öğrenme ve ders çalışma stratejilerinin farklılaştırıp farklılaştırmadığı yeterince incelenmemiştir. Yapılan bu çalışmada, öğretmen tutumlarının farklılaşmasının, öğrencilerin öğrenme stratejilerini ortaya koymasını etkilemesi ile birlikte strateji öğretiminde bazı düzenlemelerin yeniden gözden geçirilmesine olanak sağlayacağı düşünülmektedir. Öğretmenler, öğrenciler için çok önemli rol modellerdir. Öğrencilerin birçok özelliklerini öğretmenlerinden aldığı söylenebilir. Öğrenciler bu bağlamda öğretmenlerinin rehberliğinde yol almaktadır. Akademik başarının artmasında ders çalışma ve öğrenme stratejilerinin öğrenciler tarafından kullanılması önemli bir değişkendir. Bu değişkenin öğretmen tutumlarından etkilenip etkilenmediğinin araştırılması, strateji öğretimi konusunda öğretmenin görev ve sorumluluklarının yeniden gözden geçirilmesini sağlayacaktır. Ayrıca mesleki görevlerini yerine getirirken öğretmenlerin farklı tutumlara sahip oldukları bilinmektedir. Bu araştırma ile öğretmenlik mesleğini farklı tutumlarla icra eden öğretmenlerin, sınıflarındaki öğrencilerin strateji öğrenimi konusundaki düşünceleri de belirlenmiş olunacaktır.

Yukarıda sözünü ettiğimiz açıklamalara dayanarak araştırmanın amacı; farklı tutumlara (olumlu-olumsuz) eğilimi olan öğretmenlerle, sınıflarındaki öğrencilerin öğrenme ve ders çalışma stratejilerini karşılaştırmak olarak ifade edilmiştir. Belirlenen amaç doğrultusunda araştırmanın soruları şöyle ifade edilmiştir:

1. İlkokul 4. sınıf öğretmenlerinin öğretmenliğe ilişkin tutumları cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
2. Farklı tutumlara sahip 4. sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki öğrencilerinin öğrenme ve ders çalışma stratejileri arasında genel ve alt boyutlarda fark var mıdır?
3. Farklı tutumlara sahip sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki öğrencilerinin öğrenme ve ders çalışma stratejileri arasında genel ve alt boyutlarda cinsiyete göre fark var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada model olarak tarama modeli tercih edilmiştir. Tarama modellerinin amacı geçmişteki ya da günümüzdeki olayları, durumları aynen olduğu gibi betimlemektir (Karasar, 2015). Bu çalışmadaki amaç ile tarama modelinin amacı benzerlik göstermektedir. Bu araştırmanın amacı, öğrencilerin öğrenme ve ders çalışma stratejileriyle öğretmenlerin öğretmenlik tutumlarına yönelik düşüncelerini olduğu gibi betimlemektir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın verileri yönetsel, uygulama ve fiziksel kolaylıklar nedeniyle 2016-2017, 2017-2018, 2018-2019 öğretim yıllarının ikinci dönemlerinde elde edilmiştir. Araştırma, Ankara ve İzmir'deki iki özel ilkokulda görev yapan 4. sınıf öğretmenleri ve o öğretmenlerin sınıfında öğrenim gören

öğrencilerle yapılmıştır. Çalışmada rastlantısal olmayan örnekleme yöntemlerinden kolay örneklem alma yoluna gidilmiştir. Araştırma kapsamına alınan katılımcılar (öğretmen ve öğrenciler) çalışmayla ilgili bilgilendirilmiş ve onlardan sözlü izinleri alınmıştır.

Araştırmanın yapıldığı okullarda yaklaşık on yıldır ilkökul düzeyinde Türkçe derslerinin konularının bir bölümü öğrenme stratejilerinin öğretilmesinde içerik olarak kullanılmıştır. Bir başka deyişle bu okullarda Türkçe dersi kapsamında öğrenme stratejilerinin öğretilmesine önem verilmiştir. Bu nedenlerden dolayı araştırmanın bu okullarda yapılmasına karar verilmiştir. Araştırmada dördüncü sınıf öğrencilerinin seçilmesine ise, öğrencilerin öğrenme ve ders çalışma stratejileriyle ilgili düşüncelerini paylaşabilmesi, öğretmenlerin tutumlarıyla ilgili verilerin elde edilmesinde o sınıflardaki öğrencilerin öğretmenleriyle ilgili dört yıllık deneyimi olması, öğrencilerin öğrenme stratejileri bilgi ve uygulamasına sahip olması neden olmuştur. Araştırmaya katılan ilkökulların 2016-2019 yılları arasında dördüncü sınıflarında toplam 445 öğrenci bulunmaktadır. Araştırmaya bu okullardan 434 dördüncü sınıf öğrencisi katılmıştır. Araştırma kapsamındaki okullarda dördüncü sınıfta derse giren öğretmenlerin sayısı 21'dir. Araştırmada bu okullardan 18 dördüncü sınıf öğretmeni yer almıştır. Bu verileri yüzde olarak ifade edecek olursak araştırmadaki dördüncü sınıf öğrencileri iki okuldaki dördüncü sınıf öğrencilerinin % 97.5'ini, araştırmaya katılan öğretmenlerse iki okuldaki dördüncü sınıf öğretmenlerinin % 85.71'ini temsil etmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 15'i (%83) kadın, 3'ü (%17) erkek; araştırmaya katılan öğrencilerin ise 216'sı kadın (49.76), 218'i erkek (50.24) tir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada öğretmen tutumlarına yönelik veriler Aydın (1993) tarafından Türkçeye uyarlanan Minnesota Öğretmen Tutum Envanteri ile, öğrencilerin öğrenme ve ders çalışmaya ilişkin düşünceleri ise Şen (2006) tarafından geliştirilen Öğrenme ve Ders Çalışma Stratejilerini Belirleme Envanteri ile elde edilmiştir. Öğretmenlere uygulanan envantere cinsiyet, görev yaptığı okul ve şube adı; öğrencilere uygulanan envantere ise şube adı, öğrenci numarası ve cinsiyet gibi özellikler demografik faktörler olarak eklenmiştir. Öğrenme ve Ders Çalışma Stratejileri Envanteri beş alt boyuttan (yineleme, anlamlandırma, örgütlenme, anlama ve duyuşsal) oluşmaktadır. Envanterin her bir bölümünde farklı sayıda madde vardır. Envanter 54 maddeli, 3'lü Likert tipindedir. Envanterden alınabilecek en yüksek puan 162, en düşük puan ise 54'tür. Şen (2006) ölçeği uygulaması sonucunda elde ettiği Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı değerleri şu şekildedir: yineleme stratejileri .51, anlamlandırma stratejileri .75, örgütlenme stratejileri .82, anlamayı izleme stratejileri .80, duyuşsal stratejiler .79. Yılmaz (2013) araştırmasında bu araştırmada kullanılan ölçeğin aynısını 4. ve 5. sınıf düzeyindeki öğrencilere uygulamıştır. Uygulama sonucunda sırasıyla alt boyutlarla ilgili Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısını şu şekilde elde edilmiştir: yineleme stratejileri .62, anlamlandırma stratejileri .74, örgütlenme stratejileri .67 anlama stratejileri .68, duyuşsal stratejiler .66'dır. Bu araştırmada Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayıları genel için .87, yineleme stratejileri .63, anlamlandırma stratejileri .60, örgütlenme stratejileri .66 anlama stratejileri .63, duyuşsal stratejiler .50'dir. Minnesota Öğretmen Tutum Envanterinin orijinali 150 maddeden oluşmaktadır. Aydın (1993) Envanteri Türkçeye uyarlanarak 68 maddelik bir form haline getirilmiştir. Türkçeye uyarlanan Envanterin Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı .80 olarak bulunmuştur. Öğretmenlik Tutum Envanteri 5'li Likert tipinde olup alınabilecek en yüksek puan 340, en düşük puan ise 68'dir. Envanterden elde edilen yüksek puan, öğretmenlik mesleğine yönelik olumsuz tutumu; düşük puan ise öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutumu ifade etmektedir. Araştırmanın verilerinin analizinde kullanılmak üzere olumlu ve olumsuz tutuma sahip öğretmenleri belirlemek için önce öğretmenlerin envanterden aldıkları toplam puan

belirlenmiştir. Sonra puan dilimi 68'den büyük olacağı için 69'dan 340'a kadar puanlar 4 bölüme ayrılmıştır. Bir başka deyişle 1. Grup (69-136 puan aralığı), 2. Grup (137-204 puan aralığı), 3. Grup (205-272 puan aralığı), 4. Grup (273-340 puan aralığı) biçiminde sınıflanmıştır. Bu puan aralıkları ikiye bölündüğünde ilk iki grup olumlu tutumu, son iki grupta olumsuz tutumu temsil etmiştir. Yani araştırmada 205 ve üzeri puana sahip öğretmenler olumsuz tutumu, 204 ve altı puana sahip olan öğretmenler ise olumlu tutuma sahip olarak nitelendirilmiştir. Şen (2006) Öğretmenlik Tutum Envanteri'nin alfa katsayısını .94 bulmuştur. Yapılan bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alfa Güvenirlilik Katsayısı .98 olarak belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri bilgisayarda SPSS 21.0 paketiyle analiz edilmiştir. Öğretmenlerin Öğretmenlik Tutum Envanterine ilişkin görüşlerine ait puanların cinsiyete göre farklılık olup olmadığını belirlemek için Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Farklı tutumlara sahip öğretmenlerin sınıflarındaki öğrencilerin öğrenme ve ders çalışma stratejileri envanterinden elde ettikleri genel ve alt boyutlara ait puanların cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla da iki yönlü varyans (ANOVA) analizi yapılmıştır. Öğretmenlerin tutum envanteri ve öğrencilerin Öğrenme ve Ders Çalışma Stratejileri Envanterinden elde ettikleri puanları karşılaştırmak için hem cinsiyet hem de tutum durumları dikkate alınmıştır. Öğrencilerin öğrenme ve ders çalışma stratejileri arasında cinsiyet açısından fark olup olmadığını belirlemek için Post-Hoc testi yapılmıştır.

BULGULAR

Araştırma grubunda yer alan öğrencilerin Öğrenme ve Ders Çalışma Stratejileri Envanterinden aldıkları puanlar öğrencilerin öğrenme ve ders çalışma stratejilerinin göstergesi, öğretmenlerin Öğretmenlik Tutum Envanterinden aldıkları puanlar da öğretmenlerin tutum puanı olarak kullanılmıştır. Öğrenme ve Ders Çalışma Stratejileri Envanteri ve bu envanterin alt boyutlarına ait 434 öğrencinin ortalama puanı, standart sapması, puanlarının dağılımının basıklık ve çarpıklık değerleri tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin ve Öğretmenlerin Görüş Bildirdikleri Ölçeklere İlişkin Betimsel İstatistikleri

Araştırmada Kullanılan Envanterler ve Alt Boyutları	N	\bar{X}	SS	Çarpıklık (Skevness)	Basıklık (Kurtosis)
Öğrenme ve Ders Çalışma Stratejileri	434	129.73	13.88	-.353	-.062
Yineleme Stratejileri	434	26.01	3.70	-.388	-.160
Anlamlandırma Stratejileri	434	28.33	3.74	-.326	-.116
Örgütlenme Stratejileri	434	21.25	3.40	-.255	-.508
Anlama Stratejileri	434	23.96	3.52	-.402	-.413
Duyuşsal Stratejiler	434	30.15	3.34	-.705	.396

Tablo 1 incelendiğinde basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1 ile +1 arasında olmasından dolayı envanterin uygulandığı grubun dağılımının normal olduğu görülmektedir. Puanların normal dağılım göstermesi neticesinde yapılan analizlerde parametrik testler tercih edilmiştir (Büyüköztürk, 2020). Öğretmenlik Tutum Envanterini yanıtlayan öğretmen sayısı az olduğundan burada non parametrik testler tercih edilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Cinsiyetine Göre Öğretmenlik Tutum Envanterinden Elde Ettikleri Puanlara Göre Sıra Ortalaması, Sıra Toplamı ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Ölçek	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Öğretmenlik Tutum Ölçeği	Kadın	15	13.67	41.00	10.00	.039
	Erkek	3	8.67	130.00		

$p < .05$

Tablo 2’de, öğretmenlerin, öğretmenlik tutum ölçeğinden elde ettikleri puanların ($U=10.00$ $p < .05$). Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Analizler incelendiğinde kadın öğretmenlerin sıra ortalamasının (13.67) erkek öğretmenlerin sıra ortalamasından (8.67) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Farklı Tutumlara Sahip Sınıf Öğretmenlerinin Öğrencilerinin Öğrenme ve Ders Çalışma Stratejilerinin Genel ve Alt Boyutlarına İlişkin Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumu İle İlgili Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	Tutum	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS
Yineleme Stratejileri	Olumlu Tutum	Kız	123	26.28	3.76
		Erkek	73	25.56	3.68
		Toplam	196	26.01	3.73
	Olumsuz Tutum	Kız	93	25.94	3.08
		Erkek	145	26.06	4.04
		Toplam	238	26.02	3.69
Anlamlandırma Stratejileri	Olumlu Tutum	Kız	123	28.74	3.59
		Erkek	73	27.56	3.68
		Toplam	196	28.30	3.66
	Olumsuz Tutum	Kız	93	28.29	3.29
		Erkek	145	28.41	4.11
		Toplam	238	28.36	3.81
Örgütlenme Stratejileri	Olumlu Tutum	Kız	123	21.17	3.82
		Erkek	73	20.43	3.36
		Toplam	196	20.90	3.67
	Olumsuz Tutum	Kız	93	21.20	2.89
		Erkek	145	21.77	3.29
		Toplam	238	21.55	3.14
Anlama Stratejileri	Olumlu Tutum	Kız	123	24.56	3.39
		Erkek	73	22.69	3.95
		Toplam	196	23.87	3.71
	Olumsuz Tutum	Kız	93	23.76	3.23
		Erkek	145	24.21	3.45
		Toplam	238	24.03	3.37
Duyuşsal Stratejiler	Olumlu Tutum	Kız	123	29.95	3.39
		Erkek	73	30.13	3.28
		Toplam	196	30.02	3.34
	Olumsuz Tutum	Kız	93	30.10	3.11
		Erkek	145	30.36	3.48
		Toplam	238	30.26	3.34
		Kız	123	130.73	14.13

Genel	Olumlu Tutum	Erkek	73	126.39	13.66	
		Toplam	196	129.12	14.08	
	Olumsuz Tutum	Kız	93	129.31	11.74	
		Erkek	145	130.83	14.85	
			Toplam	238	130.23	13.72

Tablo 3'te öğretmenlik tutumları farklı olan öğretmenlerin sınıflarında bulunan öğrencilerin cinsiyetlerine göre öğrenme ve ders çalışma stratejileri ölçeğinin genel ve alt boyutlarına yönelik elde edilen puanların aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları verilmiştir. Tablo 4'te öğrencilerin cinsiyetleri ve öğrenme ve ders çalışma puanlarının öğretmen tutumlarına göre farklılaşma durumuyla ilgili iki yönlü ANOVA sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4. Farklı Tutumlara Sahip Sınıf Öğretmenlerinin Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Öğrenme ve Ders Çalışma Stratejileri Envanterinin Hem Genel Hem de Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanlarla İlgili Yapılan İki Faktörlü (Yönlü) ANOVA Sonuçları

	Kaynak	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Eta Kare
Cinsiyet	Genel	201,428	1	201,428	1,052	,306	,002
	Yineleme Stratejileri	9,124	1	9,124	,662	,416	,002
	Anlamlandırma Stratejileri	28,615	1	28,615	2,052	,153	,005
	Örgütlenme Stratejileri	,753	1	,753	,066	,798	,000
	Anlama Stratejileri	51,085	1	51,085	4,214	,041	,010
	Duyuşsal Stratejiler	4,807	1	4,807	,428	,513	,001
Olum ve Olumsuz Tutum	Genel	229,378	1	229,378	1,198	,274	,003
	Yineleme Stratejileri	,724	1	,724	,052	,819	,000
	Anlamlandırma Stratejileri	3,942	1	3,942	,283	,595	,001
	Örgütlenme Stratejileri	46,817	1	46,817	4,081	,044	,009
	Anlama Stratejileri	12,751	1	12,751	1,052	,306	,002
	Duyuşsal Stratejiler	3,595	1	3,595	,320	,572	,001
Cinsiyet * Olumlu ve Olumsuz Tutum	Genel	871,396	1	871,396	4,553	,033*	,010
	Yineleme Stratejileri	18,114	1	18,114	1,313	,252	,003
	Anlamlandırma Stratejileri	43,456	1	43,456	3,117	,078	,007
	Örgütlenme Stratejileri	43,378	1	43,378	3,781	,052	,009
	Anlama Stratejileri	136,437	1	136,437	11,255	,001*	,026
	Duyuşsal Stratejiler	,164	1	,164	,015	,904	,000

Tablo 4'e göre öğrencilerin cinsiyeti ve olumlu-olumsuz öğretmen tutumları ile öğrencilerin öğrenme ve ders çalışma stratejileri arasında hem genel puanlar (F= 4,553) hem de anlama stratejileri (F=11,255) alt boyutunda anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Ortaya çıkan bu farklılığın cinsiyet açısından hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Post-Hoc testi uygulamaları Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin Öğrenme ve Ders Çalışma Puanları İle Öğretmen Tutumları Arasındaki Post-Hoc Testi Sonuçları

Öğrenme ve Ders Çalışma Stratejileri	Öğretmen Tutumu	(I)	(J)	p
		cinsiyet	cinsiyet	
Genel	Olumlu tutum	Kız	Erkek	.034*
		Erkek	Kız	.034*
	Olumsuz tutum	Kız	Erkek	.408
		Erkek	Kız	.408
Anlama Stratejileri	Olumlu tutum	Kız	Erkek	.000*
		Erkek	Kız	.000*
	Olumsuz tutum	Kız	Erkek	.331
		Erkek	Kız	.331

Tablo 5'e göre Post - Hoc testi sonuçlarına göre olumlu tutuma sahip sınıf öğretmenlerinin sınıfında öğrenim gören kız öğrencilere ait öğrenme ve ders çalışma stratejileri genel puanlarının (\bar{X} =130,73) erkek öğrencilere göre (\bar{X} =126,39) daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde olumlu tutuma sahip sınıf öğretmenlerinin sınıfındaki kız öğrencilerin öğrenme ve ders çalışma stratejileri anlama stratejileri alt boyutundaki puanları (\bar{X} =24,56), o sınıflardaki erkek öğrencilerin puanlarından (\bar{X} = 22,69) daha yüksektir. Elde edilen verilere göre olumlu öğretmenlik tutumuna sahip olan öğretmenlerin sınıfındaki kız öğrencilerin, öğrenme ve ders çalışma stratejilerini hem genel anlamda hem de anlama boyutundaki düzeylerini arttırmaktadır.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmanın ilk bulgusunda öğretmenlerin, Öğretmenlik Tutum Envanterinden elde ettikleri puanların cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Envanterden kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlerden daha yüksek puan aldığından bu farkın kadınlar lehine olduğu söylenebilir. Alanyazında kadınların öğretmenlik tutumlarının erkeklerden daha yüksek olduğu bulgusunu destekleyen araştırmalar (Aydın ve Sağlam, 2012; Çetinkaya, 2009; Çiçek Sağlam, 2008; Çiğdem, 2010; Ertem ve Kete, 2015; Güneyli ve Aslan, 2009; Gürbüz ve Kışoğlu, 2007; Işık, Yaman ve Soran, 2005; Temizkan, 2008; Uğurlu ve Polat, 2011; Üstüner, Demirtaş ve Cömert, 2009; Üzüm, 2019) bulunmaktadır. Alanyazında araştırmanın bu bulgusundan farklı olarak öğretmenlik tutumu açısından kadın ve erkekler arasında bir farklılığın olmadığını belirten araştırmalar da (Başbay, Ünver ve Bümen 2009; Çapa ve Çil, 2000; Demirtaş, Cömert ve Özer, 2011; Erdem ve Anılan, 2000; Kartal ve Afacan, 2012; Ömür ve Sezgin-Nartgün, 2013) bulunmaktadır. Araştırmalarda öğretmenlik tutumuna ait farklı sonuçların elde edilmesine çalışmaların uygulandığı okullardaki öğretmenlerin sosyo-kültürel yapılarının ve ekonomik koşullarının farklı olması, öğretmenlerin farklı bölgelerde görev yapması neden olabilir. Alanyazında öğretmenlik mesleğine yönelik tutumların incelendiği araştırmalarda kadınların erkeklere göre daha olumlu olduğu görülmektedir. Bu bulguların elde edilmesinin nedeni olarak öğretmenlik mesleğinin çalışma zamanı ve koşulları açısından, kadınların hem çalışma hem de aile hayatını birlikte sürdürebilmeleri için uygun olduğu söylenebilir. Ayrıca öğretmenlik mesleğinin seçiminde iş güvencesi ve toplumda değerli olması ön planda tutulduğundan (Boz ve Boz, 2008; Hacıömeroğlu ve Şahin-Taşkın, 2009; Üzüm, 2019) kadınların da iş bulma ve iş güvenliği konusunda sıkıntıları olduğu düşünüldüğünde, kadınların sahip oldukları mesleklere sıkı sıkıya sarılmalarına neden olabilir. Dolayısıyla kadın öğretmenlerin mesleklerine bu kadar bağlı olmaları onların mesleklerine yönelik tutumlarının erkeklere göre daha olumlu olmasını sağlayabilir.

Araştırmadan elde edilen veriler analiz edildiğinde, olumlu tutuma sahip öğretmenlerin sınıfında bulunan öğrencilerin, olumsuz tutuma sahip öğretmenlerin sınıfında bulunan öğrencilerden öğrenme ve ders çalışma stratejileri puanlarının hem genel hem de anlama alt boyutunda daha yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir. Alanyazında bu araştırmanın bulgularını destekleyen araştırmalarda bulunmaktadır. Yılmaz (2013) yaptığı çalışmada bu çalışmada olduğu gibi öğretmenlik mesleği adına olumlu tutuma sahip sınıf öğretmenlerinin öğrencilerinin, olumsuz öğretmenlerin sınıfındakilere göre anlama öğrenme stratejilerini daha çok kullandıkları ve olumlu tutum ile strateji kullanımı arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki bulmuştur. Yılmaz, bu araştırmanın sonuçlarından farklı olarak öğrenme ve ders çalışma stratejilerinden örgütlenme ve anlamlandırma alt boyutlarında da olumlu öğretmenlik tutumu ile anlamlı ilişki bulmuştur. Şen (2006) yaptığı çalışmada öğretmenlik tutumları ile öğrenme ve ders çalışma stratejileri alt boyutlarından yineleme ve duyuşsal stratejiler arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulmuştur. Buna karşın araştırmada öğretmen tutumu ile anlamlandırma, örgütlenme ve anlamayı izleme alt boyutlarında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

İnsanların olaylara bakış açılarını belirleyen tutumlar, en uçtaki olumlu davranışlardan diğer uçtaki olumsuz davranışlara doğru sıralanabilir (Erdoğan, 2019). Tutumun bu şekilde bir yelpaze gibi sıralanması, diğer mesleklerde olduğu gibi öğretmenlerde de mesleklerine ilişkin farklı tutum ve beklentileri oluşturmaya neden olabilir. Öğretmenlerin farklı tutum ve beklentileri, öğrencilerin özellikle öğrenmeleri ve gelişimlerini çok önemli bir şekilde etkiler (Forlin, Cedillo & Romero-Contreras, 2010).

Öğretmen tutumlarının bu kadar önemli olması Öğretmen Yetiştirme Genel Müdürlüğü'nün (2017) yayımladığı bir genelgedeki başlıklardan birinin tutum ve değerler olmasına sebep olmuştur. Öğretmenlerin tutumu, tepkileri hatta alışkanlıkları öğrenciyi yakından etkilemektedir. Öğrenme sürecinde öğrenciler, anlatılan konunun içeriğinden çok öğretmenin ilgili konuya olan yaklaşımına, onu yorumlama biçimine dikkat etmektedir. Öğrencinin ilgisinin başarıda belirgin bir rol olacağı düşünüldüğünde, öğretmenlerin öğrenme sürecindeki birçok değişkeni etkileyen önemli bir aktör olduğu söylenebilir (Karahana, 2003).

Öğretmenler, öğrenme-öğretme sürecindeki etkilerini mesleğine yönelik benimsediği tutumu sergilerken ortaya koyabilir. Öğretmenlerin tutumlarının öğrenme öğretme süreçlerindeki yansımada öğretmenin kişiliği ve insanlarda kurduğu iletişim etkilidir. Alanyazındaki araştırmalar incelendiğinde öğrencileri olumlu etkileyen öğretmenin kişilik bakımından yeterli, olumsuz etkileyenin ise kişilik bakımından zayıf olduğu görülmektedir (Wang, 2004). Öğretmenin kişiliğini etkileyen kavramlardan birinin tutum (Küçükahmet, Külahoğlu, Çalık, Topses, Öksüzoğlu ve Kormaz, 2006) olduğu düşünüldüğünde öğrenciler, öğretmenin kişilik özelliğinden etkilenebilir. Öğretmenin sınıf içinde kurduğu iletişim, öğretmenin mesleki anlamdaki tutumunu öğrencilerin hissetmesini sağlar. Öğretmenin öğrencilerle kurduğu iletişim biçiminin, sınıftaki ilişkileri etkilediği, öğrencilerin akademik başarısını açıkladığı ve öğrenciye ait karakteristik özelliklerin oluşmasına etki ettiği ifade edilebilir (Hamre & Pianta, 2001).

Öğretmenlik mesleğine yönelik tutumların oluşumuna birçok faktör neden olabilir. Bu faktörlerden biri öğretmenlerin mesleklerini seçme nedenleridir. Öğretmenlik mesleğini amaçları doğrultusunda isteyerek seçenler, mesleğe yönelik olumlu tutum geliştirmektedir. Bu olumlu tutum onların meslekteki başarısının ve faydasının artmasına neden olmaktadır (Dönmez ve Uslu, 2013). Öğretmenlik mesleğinin seçiminde içsel motivasyonu ön planda tutan öğretmenler hem öğretmenlik mesleğiyle ilgili eğitim alırken hem de mesleği icra ederken öğretmenlik mesleğine ilişkin olumlu ve faydalı etkileri olur (Üzüm, 2019). Bunun aksine öğretmenlik mesleğinin

seçiminde dışsal motivasyon ön plana alınırsa süreçte olumsuz durumlarla karşılaşması kaçınılmaz olur (Chuan, 2013). Açıklanmaya çalışılan içsel ve dışsal motivasyon etkisi öğretmenlerin mesleklerine ilişkin olumlu ya da olumsuz tutum geliştirmesine neden olacaktır. Ayrıca öğretmenliğe ilişkin tutumların oluşumunda, mesleği tercih etme nedeni kadar, seçilen programların (dalların) da etkisi büyüktür. Seçilen programların çağın gereklerine göre sürekli güncellenmesi ve yeniliklerin takip edilmesi tutumun olumlu gelişimine katkı sağlar (Üzüm, 2019).

Olumlu tutuma sahip öğretmenlerde kendini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapma, yeniliklere açık olma düşünceleri oldukça yüksektir. Öğretmenlik mesleğine ilişkin olumlu tutum geliştiren öğretmenler mesleklerinde daha başarılı olur, işlerinin kalitesi yükselir. Kaliteli ve nitelikli bir eğitim sisteminde öğrencilerin yetişmesi, öğretmenlerin mesleklerine yönelik olumlu tutum geliştirmesi ile sağlanır (Üzüm, 2019)

Öğretmenlerin mesleklerine ilişkin geliştirdikleri olumlu tutum, öğretmenlere öğretici rolü verebilir. Bu rolün gereği olarak öğrenme stratejilerinin öğretilmesinde, öğretmenin önemli bir görevi oluşur. Öğretmen öğretici rolü gereği bilgiyi aktarırken aynı zamanda o bilgiye nasıl ulaşılacağını da gösterir. Öğretmenin bu rehberliği esnasında öğrencilerinin bir tarz ya da stil kazanması olasıdır. Bu süreçte öğrenme stratejilerinin öğretimi ön plana çıkar. Bu noktada öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin geliştirdikleri olumlu ya da olumsuz tutumları ile ders çalışma ve öğrenme stratejilerini bilip bilmemeleri okullar ve özellikle öğrenciler için çok önemli hale gelir (Şen, 2006).

Öğretmenler öğrencilerin ders çalışma stratejilerini kullanabilmelerini etkilemektedir (Biggs 1999). Öğretmenlerin öğrencilerin ders çalışma ve öğrenme stratejilerini kullanabilme sıklığını arttırabilmek için onların hangi çalışma alışkanlıklarına sahip olduklarını bilmeleri, öğrencilerin özelliklerini tanınması ve ona göre yönlendirmesi gerekir (Taşpınar, 2020). Ayrıca öğrencilerin ders çalışma ve öğrenme stratejilerini kullanabilmelerini arttırmak için öğretmenlerin de bu stratejileri derslerinde kullanması ve öğretme sürecinde vurgulaması gerekir (Öztürk, 1999).

Öğretmenin sınıf içinde benimsediği otoriter, ilgisiz ya da demokratik tutum anlayışından ders çalışma stratejilerinin sınıfta kullanımı etkilenebilir. Öğretmenin otoriter ve ilgisiz tutumlara sahip olması öğrencilerin olumsuz, demokratik tutuma sahip olması ise olumlu etkilenmesine neden olur. Özellikle demokratik tutuma sahip öğretmenlerin sınıfındaki öğrenciler öğretmene güven duygusu geliştirir, anlayarak öğrenmeye çalışır ve öğrenme sorumluluğunu alır (Aydın, 1993). Dolayısıyla olumlu tutuma sahip öğretmenler, sınıflarında öğrenme ve ders çalışma stratejilerinin kullanılmasını olanaklı kılar.

Ders çalışma ve öğrenme stratejilerinin öğrenciler tarafından kullanılmasında belirleyici rol öğretmen olsa da öğrencilerin tutumlarının da stratejileri kullanım sıklığını etkilediği ifade edilebilir. Alanyazında öğrencilerin derse ilişkin tutumlarının onların ders çalışma ve öğrenme stratejilerini kullanıp kullanmayacaklarını etkilediğini ortaya koyan araştırmalar (Erdamar-Koç, 2010; Özkal ve Çetingöz, 2006) bulunmaktadır. Öğrencilerin ders çalışmaya yönelik geliştirdikleri tutum ve algılamalar, ders çalışma stratejilerinin kullanımının dörtte birini açıklamaktadır (Erdamar-Koç, 2010). Öğrenciler ders çalışma stratejilerine karşı olumlu tutuma sahipse stratejileri kullanımı artmaktadır (Erdamar-Koç, 2010; Purdie & Oliver 1999). Bunun aksine öğrenciler ders çalışmaya karşı olumsuz tutum geliştirmişse, öğrencilerin ders çalışma ve öğrenme stratejilerini kullanımı da azalmakta, bununla ilişkili olarak okul başarıları da düşmektedir (Arslantaş, 2001). Bu sonuçlar öğrencilerin kendi özelliklerini tanınması ya da tanımamasından kaynaklı olabilir.

Kendini daha iyi tanıyan öğrenciler kendilerine uygun stratejileri seçip kullanabilir.

Araştırmadan elde edilen veriler analiz edildiğinde, olumlu tutuma sahip öğretmenlerin sınıfında bulunan kız öğrencilerin, aynı sınıftaki erkek öğrencilerden öğrenme ve ders çalışma stratejileri puanlarının hem genel hem de anlama alt boyutunda daha yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir. Araştırmanın bulgusuyla alanyazında benzerlik gösteren araştırmalar bulunmaktadır. Bulut (2006) cinsiyet ve başarı durumlarının ortaokul öğrencilerin kullandıkları ders çalışma ve öğrenme stratejilerini etkileyip etkilemediğini araştırdığı çalışmasında, kız öğrencilerin erkek öğrencilerden öğrenme stratejilerini daha çok kullandığı bulgusunu elde etmiştir (Akt. Yılmaz, 2013). Ural (2006) ortaöğretim öğrencileriyle yaptığı araştırmasında kız öğrencilerin erkeklere göre ders çalışma stratejilerine ilişkin algılarının daha olumlu olduğu sonucuna ulaşmıştır. Güven (2004) ortaöğretim öğrencileriyle yaptığı çalışmada kız öğrencilerin yineleme, anlamlandırma, anlamayı izleme ve duyuşsal stratejileri erkek öğrencilerden anlamlı bir şekilde daha çok kullandığı, örgütleme stratejilerini ise kız ve erkek öğrencilerin eşit derecede kullandığı sonucuna varmıştır. Şen (2006) sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarıyla ders çalışma stratejileri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, yineleme ve duyuşsal stratejiler açısından kız öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık olduğunu bulmuştur. Alanyazında ulaşıldığı kadarıyla araştırmanın bulgusundan farklı sonuçların olduğu araştırmalarda bulunmaktadır. Yılmaz (2013) dördüncü ve beşinci sınıf öğrencileriyle yaptığı çalışmada ders çalışma ve öğrenme stratejilerinin kullanımının cinsiyet açısından bir farklılığın olmadığını ortaya koymuştur.

Sonuç olarak araştırmaya katılan kadın öğretmenlerin lehine öğretmenlik tutum puanlarında anlamlı bir farklılığın olduğu; olumlu tutuma sahip sınıf öğretmenlerinin sınıfında bulunan öğrencilerin lehine olumsuz tutuma sahip öğretmenlerin sınıfındaki öğrencilerden ölçeğin hem genel hem de anlama alt boyutunda anlamlı bir fark olduğu; olumlu tutuma sahip sınıf öğretmenlerinin sınıfındaki kız öğrencilerin lehine ders çalışma ve öğrenme stratejileri açısından erkek öğrencilerden hem genel hem de anlama alt boyutunda anlamlı bir farklılığın olduğu söylenebilir.

Araştırmadan hareketle aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Öğretmenlerin mesleki tutumları belirli dönemlerde tespit edilmeli, öğretmenleri olumsuz tutuma yönelten sebeplerin ortadan kaldırılması sağlanmalıdır.
- Mesleğini icra eden öğretmenlerin ders çalışma ve öğrenme stratejileri gibi konulardan haberdar olmasını sağlamak ve onları bu konuda uygulama yapmaya sevk etmek için hizmet içi eğitimler düzenlenmelidir.
- Ders çalışma ve öğrenme stratejilerinin öğretmenler tarafından kullanılması teşvik edilmeli, bu teşvikler okul yöneticileri tarafından takip edilmelidir.
- Temel eğitimdeki öğrencilerin öğrenme ve ders çalışma stratejilerini öğrenmeleri, bunları derslerinde kullanabilmeleri için öğretim programlarında bu stratejilere yer verilmelidir.
- Bu çalışma dördüncü sınıflardaki sınıf öğretmenleri ile yapılmıştır. Çalışma farklı düzeylerdeki farklı branş öğretmenleri ile ya da düzeyler arasında karşılaştırma yapılarak da gerçekleştirilebilir.
- Araştırmada kullanılan envanterlerle birlikte öğrenme-öğretme süreçlerinde gözlemler, öğretmen ya da öğrencilerle görüşmeler yapılarak nitel verilerinde kullanıldığı araştırmalar hazırlanabilir.
- Araştırma iki özel okulda yapılmıştır. Bu araştırmanın benzeri devlet okullarında da yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akın Demircan, Z., Çıray, F. & Sönmez, B. (2013). Öğretmen adaylarının kullandıkları öğrenme stratejileri ile zaman yönetimi becerileri arasındaki ilişki. *İlköğretim Online*, 12(3), 822-835.
- Allport, G.W. (1935). *Attitudes*. In C. Murchison (Ed.), *Handbook of social psychology*. (pp.798-844). Worcester, Mass: Clark University Press.
- Arslantaş, M. (2001). *Ortaöğretim öğrencilerinin ders çalışma alışkanlıkları (Diyarbakır örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Atkinson, R.L., R.C. Atkinson, E.E., Smith, Bem, D.J. & Nolen-Hoeksema, S. (1999). *Hilgard's introduction to psychology* (12. edition). (Çev. Y. Alogan). Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Aydın, O. (1993). *Sınıf öğretmeninin adaylarının psikolojik ihtiyaçları ile öğretmenlik tutumları arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, R. & Sağlam, G. (2012). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının belirlenmesi (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi örneği). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 257-294.
- Başbay, M., Ünver, G. & Bümen, N. T. (2009). Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları: boylamsal bir çalışma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 15(59), 345-366.
- Biggs, J. B. (1999). *Teaching for quality learning at university*. Buckingham, UK: SRHE and Open University Press. file:///C:/Users/levent/Downloads/Teaching_for_Quality_Learning_at_University%20(1).pdf adresinden 27.12.2020 tarihinde güncellenmiştir.
- Boz, Y. & Boz, N. (2008). Kimya ve matematik öğretmen adaylarının öğretmen olma nedenleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(1), 137-144.
- Büyüköztürk, Ş. (2020). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı istatistik, araştırma deseni spss uygulamaları ve yorum*, (27. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Chuan, C.L. (2013). Pre-service teachers' motivation for choosing teaching as a career. *Jurnal Penyelidikan IPG KBL*, 11, 1-18.
- Çapa, Y. & Çil, N. (2000). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 69-73.
- Çiçek Sağlam, A. (2008). Müzik öğretmenliği bölümü öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 59-69.
- Çerçi, A. (2005). *Türkçe öğretiminde öğrenmeyi öğrenme stratejilerinin öğrencilerin anlama düzeylerine etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Çetinkaya, Z. (2009). Türkçe öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *İlköğretim Online*, 8(2), 298-305
- Çiğdem, G. (2010). *Sınıf öğretmenliği adaylarının öğrenme stilleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Demirtaş, H., Cömert, M. & Özer, N. (2011). Öğretmen adaylarının özyeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Eğitim ve Bilim*, 36(159), 96-111.
- Deryakulu, D. (2004). Üniversite öğrencilerinin öğrenme ve ders çalışma stratejileri ile epistemolojik inançları arasındaki ilişki. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38, 230-249.

- Dönmez, C. & Uslu, S. (2013). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 42-63.
- Erdamar-Koç, G. (2010). Öğretmen adaylarının ders çalışma stratejilerini etkileyen bazı değişkenler. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38, 82-93.
- Erdem, A.R. & Anılan, H. (2000). PAÜ eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 144-148.
- Erdoğan, İ. (2019). *Sınıf yönetimi ders, konferans, panel ve seminer etkinliklerinde başarının yolları*, (21. baskı). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Ertem, S. & Kete, R. (2015). Formasyon öğretmen adaylarının mesleki tutum ve beklentilerinin farklı değişkenlere göre karşılaştırılması. *VII. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya. (ss.72-81).
- Forlin, C., Cedillo, I. G. & Romero-Contreras, S. (2010). Inclusion in Mexico: Ensuring supportive attitudes by newly graduate teachers. *International Journal of Inclusive Education*, 14 (7), 723-739.
- Güneyli, A. & Aslan, C. (2009). Evaluation of Turkish prospective teachers' attitudes towards teaching profession (Near East University Case). *Procedia Social And Behavioral Sciences*, 1(1), 313-319.
- Gürbüz, H. & Kışoğlu, M. (2007). Tezsiz yüksek lisans programına devam eden fen edebiyat ve eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları (Atatürk üniversitesi örneği). *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 71-83.
- Güven, M. (2004). *Öğrenme stilleri ile öğrenme stratejileri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Hacıömeroğlu, G. & Şahin-Taşkın, Ç. (2009). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih sebepleri. *I. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale, Turkey, (s.1-9).
- Hamre, B. K. & Pianta, R. C. (2001). Early teacher-child relationships and the trajectory of children's school outcomes through eighth grade. *Child Development*, 72(2), 625-638.
- Işık, S., Yaman, M. & Soran, H. (2005). Biyoloji ve biyoloji öğretmenliğine karşı tutumlarına göre biyoloji öğretmen adaylarının tiplerinin belirlenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 110 - 116.
- İsen, G. & Batmaz, V. (2006). *Ben ve toplum*. İstanbul: Salyangoz Yayınları.
- Karahan, E. (2003). *Öğretmen adaylarının öğretmenlik tutumları açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karakış, Ö. & Çelenk, S. (2007). Farklı fakültelerde öğrenim gören öğrencilerin genel öğrenme stratejilerini kullanma düzeyleri "A.İ.B.Ü: Örneği", *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 21-39.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemi* (28. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kartal, T. & Afacan, Ö. (2012). Pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(24), 76 - 96.
- Krech, D. & Crutchfield, R. S. (1980). *Sosyal psikoloji* (Çev. E. Güngör). İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Küçükahmet, L., Külahoğlu, Ş.Ö., Çalık, T., Topses, G., Öksüzöğlü, A.F. & Kormaz, A. (2006). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (2017). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*.

Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

- Ömür, Y. E. & Sezgin-Nartgün, Ş. (2013). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile güdülenme düzeyleri arasındaki ilişki. *Eğitimde Politika Analizi Dergisi*, 2(2), 41-55.
- Özden, Y. (2013). *Eğitimde yeni değerler* (9. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Özkal, N. & Çetingöz, D. (2006). Sosyal bilgiler dersinde akademik başarı, cinsiyet, tutum ve öğrenme stratejilerinin kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 46, 259-275.
- Öztürk, B. (1995). *Genel öğrenme stratejilerinin öğrenciler tarafından kullanılma durumları*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Purdie, N. & Oliver, R. (1999). Language learning strategies used by bilingual schoolaged children, *System*, 27(3), 375-388.
- Şen, B. (2006). *Sınıf öğretmenliği adaylarının öğretmenlik tutumları ile öğrenme ve ders çalışma stratejileri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Taşpınar, M. (2020). *Kuramdan uygulamaya öğretim ilke ve yöntemleri* (10. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Tay, B. (2005). Sosyal bilgiler dersi kitaplarında öğrenme stratejileri. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 209-225.
- Temizkan, M. (2008). Türkçe öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir araştırma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 461- 486.
- Uğurlu, C. T. & Polat, S. (2011). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 35(1), 68-74.
- Ural, M. (2006). *Ortaöğretim öğrencilerinin öğrenme ve ders çalışma stratejileri (Nevşehir İli örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Üstüner, M., Demirtaş, H. & Cömert, M. (2009). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları (İnönü üniversitesi, eğitim fakültesi örneği). *Eğitim ve Bilim*, 34 (151), 140-155.
- Üzüm, H. (2019). *Beden eğitimi öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde etkili olan faktörlerin değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Wang, L. H. (2004). *Kindergarten teachers' attitudes toward multicultural education in Taiwan*. (Unpublished Doctoral Dissertation). The Pennsylvania State University, USA.
- Woolfolk, E.A. (2001). *Educational psychology* (8. edition). Boston: Allyn and Bacon.
- Yılmaz, F. (2013). *Farklı tutumlara sahip öğretmenlerin sınıflarında öğrenim gören 4 - 5. sınıf öğrencilerinin öğrenme ve ders çalışma stratejilerinin karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.